

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 2/2005 vp**

**Hallituksen esitys laiksi verkkotunnuslain
muuttamisesta**

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä kesäkuuta 2004 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi verkkotunnuslain muuttamisesta (HE 125/2004 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi liikenne- ja viestintävaliokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto liikenne- ja viestintävaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Laura Vilkkonen, liikenne- ja viestintäministeriö
- oikeustieteen tohtori, dosentti Riitta Ollila
- professori Veli-Pekka Viljanen.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi verkkotunnuslakia. Esityksen pääasiallisena tarkoituksena on laajentaa mahdollisuutta muodostaa luonnollisen henkilön nimeen perustuva verkkotunnus. Esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi myös verkkotunnuksen hakemiseen oikeutettujen piiriä. Tunnusta voi ehdotuksen mukaan hakea myös 15 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen tai vähintään 15-vuotias henkilö, jolla on kotikunta Suomessa ja suomalainen henkilötunnus.

Lain voimaantulosta ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella.

Esityksen säätämisperusteluissa sääntelyä arvioidaan perustuslain 10 §:ssä vahvistetun henkiötietojen suojan ja 12 §:ssä turvatun sananvapauden kannalta samoin kuin lapsen oikeuksiin liittyvien perustuslain 6 §:n 3 momentin ja 19 §:n 3 momentin näkökulmista. Perusteluissa katsotaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisperusteluissa. Hallitus on kuitenkin pitänyt suotavana perustuslakivaliokunnan lausunnon hankkimista esityksestä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Luonnollisen henkilön asema. Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi voimassa olevan verkkotunnuslain 4 §:n 2 momentin 2 kohta, jonka mukaan verkkotunnus ei saa muodostua pelkästä luonnollisen henkilön nimestä, jollei tunnus perustu 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettuun rekisteröityyn nimeen tai tavaramerkkiin. Näin ollen verkkotunnus voisi nykyistä laajemmin perustua myös luonnollisen henkilön nimeen. Lisäksi verkkotunnuslain 5 §:n 3 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi säännöksellä luonnollisen henkilön oikeudesta hakea verkkotunnusta. Ehdotuksen mukaan tämä oikeus on 15 vuotta täyttäneellä Suomen kansalaisella ja vähintään 15-vuotiaalla ulkomaalaisella, jolla on kotikunta Suomessa ja suomalainen henkilötunnus.

Verkkotunnuslaki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 54/2002 vp). Tuolloin valiokunta arvioi sääntelyä ennen muuta perustuslain 12 §:n 1 momentissa turvattun sananvapauden kannalta ja katsoi toimivan verkkotunnusjärjestelmän luovan yleisesti edellytyksiä sananvapauden tehokkaalle käyttämiselle tietoverkossa. Sananvapauden käyttämällisyyksien edistämisen takia valiokunta kiirehti sääntelyn kehittämistä siten, että verkkotunnus voisi perustua myös luonnollisen henkilön nimeen. Lisäksi valiokunta puolsi painokkaasti sellaista sääntelyä, jonka perusteella myös luonnollinen henkilö voi hakea ja saada laissa säädettävät edellytykset täyttävän verkkotunnuksen (PeVL 54/2002 vp, s. 2/II).

Nyt käsiteltävänä olevat ehdotukset verkkotunnuslain muuttamiseksi ovat valiokunnan aiempien kantojen mukaisia. Ne edistävät sananvapauden käytännön toteutumismahdollisuuksia tietoverkossa. Lakiehdotus voidaan näiltä osin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslain 6 §:n 2 momentti sisältää kielon asettaa ketään ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan muun ohella iän perusteella. Tietoverkkoviestintään liittyy valiokunnan mieles-

tä siinä määrin sellaisia rikos- ja muun oikeudellisen vastuun kannalta merkityksellisiä seikkoja, jotka muodostavat hyväksyttävän perusteen rajata alle 15-vuotiaat verkkotunnukseen oikeutettujen ulkopuolelle. Verkkotunnus ei ole edellytys tietoverkon käyttämiselle, eikä sääntely siksi merkittävästi rajoita alle 15-vuotiaiden lasten mahdollisuuksia käyttää sananvapauttaan tietoverkoissa. Sääntely ei vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Voimaantulo. Lain voimaantulosta säädetään voimaantulosäännöksen 1 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella. Ehdotus on merkityksellinen perustuslain 79 §:n 3 momentin näkökulmasta. Sen mukaan laista tulee käydä ilmi, milloin se tulee voimaan. Erityisestä syystä laissa voidaan säätää, että sen voimaantuloajankohdasta säädetään asetuksella.

Lain voimaantuloajankohdan tulee perustuslakiesityksen perustelujen mukaan käydä ensisijaisesti ilmi itse laista. Erityisestä syystä voitoiden perusteella olla kysymys esimerkiksi silloin, kun suuren lainsäädäntökokonaisuuden eri osien on tultava voimaan samana ajankohtana eikä tuota ajankohtaa ole lakia säädettäessä vielä tarkoituksenmukaista tai mahdollista vahvistaa (HE 1/1998 vp, s. 130/II). Perustuslakivaliokunnan käytännössä erityisenä syynä on pidetty myös lain voimaantuloajankohdan sidonnaisuutta Suomen kansainvälisten velvoitteiden tai esimerkiksi Euroopan unionin lainsäädännön voimaantuloon (PeVL 43/2000 vp, s. 4—5, PeVL 1/2004 vp, s. 4/II, PeVL 5/2004 vp, s. 2/I, PeVL 14/2004 vp, s. 5).

Voimaantuloajankohdan sääntely asetuksella on käsiteltävänä olevan esityksen perustelujen mukaan tarpeen riittävän ajan varaamiseksi viranomaisten ja palvelun tarjoajien täytäntöönpanotoimille. Tällaisia toimenpiteitä on suoritettava lähes kaiken lainsäädännön yhteydessä ja tarvittava aika niille voidaan varata päätettäessä lain voimaantuloajankohdasta lakia vahvistettaessa. Täytäntöönpanon joutuisuutta on lisäksi tapana edistää säännöksellä, jonka perusteella täy-

täntöönpanotoimiin voidaan ryhtyä jo ennen lain lopullista voimaantuloa. Perustuslain 79 §:n 3 momentissa tarkoitettu erityisen syyn vaatimus ei valiokunnan mielestä näin ollen täyty eikä lain voimaantuloajankohdasta säätämistä ole mahdollista jättää valtioneuvoston asetuksen varaan. Voimaantulosäännös on siksi tarkistettava tavanomaiseksi, jotta lakiehdotus voidaan näiltä osin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, jos valiokunnan sen voimaantulosäännöksen 1 momentista tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Helsingissä 18 päivänä helmikuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kimmo Sasi /kok
vpj. Arja Alho /sd
jäs. Leena Harkimo /kok
Roger Jansson /r
Irina Krohn /vihr
Annika Lapintie /vas
Outi Ojala /vas
Reino Ojala /sd

Klaus Pentti /kesk
Markku Rossi /kesk
Arto Satonen /kok
Seppo Särkiniemi /kesk
Ilkka Taipale /sd
Astrid Thors /r
vjäs. Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sami Manninen.